

Keskusvaalilautakunta

30.5.2023

Dnro 9666-2022

Eduskunnan oikeusasiamies
Kirjaamo, 00102 Eduskunta
oikeusasiamies@eduskunta

Lausunto- ja selvitys asiassa EOAK/1545/2023

Asian tausta

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian kolme virkamiestä suoritti ennalta ilmoittamattomia tarkastuksia eduskuntavaalien 2023 satunnaisesti valituissa ennakoäänestyspaikoissa. Tarkastusten tavoitteena oli selvittää äänestyspaikkojen esteettömyyttä ja saavutettavuutta sekä tilojen yleistä järjestystä ja äänestystapahtuman toimivuutta vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Yksi tarkastuksen toimittajista liikkui pyörätuolilla.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on ottanut eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 4 §:n nojalla tutkittavaksi, miten äänestyspaikkojen esteettömät vaalijärjestelyt on toteutettu Turun kaupungissa. Kantelun tutkimiseksi Turun kaupunkia pyydetään toimittamaan Turun keskusvaalilautakunnan selvitys ja antamaan asiassa oma lausunto. Selvityksessä ja lausunnossa tulee kiinnittää huomiota erityisesti tarkastuspöytäkirjassa viitattuihin oikeusohjeisiin ja siihen, miten esteettömyys ja äänestäjien opastus on käytännössä toteutettu Turun kaupungin Varissuon kirjaston ennakoäänestyspaikalla.

Ennalta ilmoittamaton tarkastus on suoritettu muun ohella Turun kaupungin Varissuon kirjaston ennakoäänestyspaikkaan 23.3.2023. Erityisesti huomiota kiinnitettiin siihen, että Turun kaupungin Varissuon kirjaston ennakoäänestyspaikan sisäänkäynti ei ollut esteetön ja todellinen äänestyspaikka oli vaikeasti saavutettavissa pyörätuolilla Varissuon kirjaston ulko-ovelta.

Keskusvaalilautakunnan toimivalta selvityksen ja lausunnon antamiseen

Turun kaupungin hallintosäännön (Kv 12.12.2022 § 250) 36 §:n 9. kohdan mukaan lautakunta antaa kaupungilta pyydetyt merkittävät lausunnot ja selvitykset, jotka eivät edellytä palvelukokonaisuusrajat ylittävää harkintaa tai kaupungin kokonaisnäkömyksen muodostamista.

Esteettömät vaalijärjestelyt Turun kaupungissa

Turun kaupungissa oli vuoden 2023 eduskuntavaaleissa 16 ennakkoäänestyspaikkaa ja 46 vaalipäivän äänestyspaikkaa. Yleiset ennakkoäänestyspaikat ovat sijainneet eri puolilla Turun kaupunkia esimerkiksi kirjastoissa, ostoskeskuksissa ja kaupoissa. Vaalipäivän äänestyspaikat ovat sijainneet esimerkiksi kouluissa, seurakuntakeskuksissa, nuorisotiloissa tai hyvinvointikeskuksissa. Yleiset ennakkoäänestyspaikat ovat sijainneet julkisissa tiloissa, joiden tulee jo lähtökohtaisesti olla esteettömiä.

Keskusvaalilautakunnan tehtävänä on toteuttaa vaalijärjestelyt kunnassa ja huolehtia muun ohella äänestyspaikkojen esteettömyydestä. Oikeusministeriön ohjeistuksen mukaan äänestyspaikka tulee sijoittaa rakennuksessa sellaiseen tilaan, että sinne pääsevät kulkemaan myös ne henkilöt, joiden kyky liikkua tai toimia on rajoittunut ja ne henkilöt, jotka käyttävät apuvälineitä, kuten pyörätuolia tai rollaattoria.

Keskusvaalilautakunta suorittaa kohteissa katselmuksia tarvittaessa yhdessä esteettömyyskoordinaattorin kanssa. Lisäksi keskusvaalilautakunta tekee tiivistä yhteistyötä Turun kaupungin tilapalveluiden kanssa koskien vaalipäivän äänestyspaikkojen varustamista. Tilapalvelut varustavat esimerkiksi oviluiskoja tai rampeja kohteisiin ja huolehtivat turvallisesta ja esteettömästä kulkemisesta hoitamalla esimerkiksi kohteen lumityöt ja hiekoituksen talvikautena.

Ennakkoäänestyksen aikana keskusvaalilautakunnan sihteerit, keskusvaalilautakunnan jäsenet ja muu henkilökunta suorittavat katselmuksia yleisissä ennakkoäänestyspaikoissa tarkkaillen muun muassa mahdollista vaalihäirintää, äänestäjien kulkemista äänestyspaikoille, sekä äänestysprosessin sujuvuutta. Varsinaisena vaalipäivänä keskusvaalilautakunnan jäsenet kiertävät satunnaisesti valitsemisissaan äänestyspaikoissa ja kiinnittävät muun ohella huomiota esteettömyyden toteutumiseen äänestyspaikalla.

Keskusvaalilautakunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että kaikille äänestäjille pystytään turvaamaan esteetön pääsy äänestyspaikalle ja liikuntarajoitteiset äänestäjät voivat päästä äänestyspaikalle mahdollisimman omatoimisesti ilman ympäristön asettamia esteitä. Ennakkoäänestyspaikoilla äänestäjiä on opastettu julisteilla ja levitettävillä ständeillä, jotka osoittavat äänestyspaikkaan. Lisäksi äänestyspaikkojen edustalla äänestäjiä on opastanut vaalivirkailijat, jotka käyttävät liiviä tai rintamerkkিতunnistetta. Vaalipäivän äänestyspaikkojen edustalla ulkona on ständi tai ständejä riippuen äänestyspaikan sijainnista ja koosta. Ständissä kerrotaan äänestysalueen numero. Tarvittaessa äänestyspaikka on varustettu lisäopastuskylteillä, jos kulku äänestystilaan tapahtuu rakennuksen toisesta ovesta tai pädystä.

Keskusvaalilautakunta varustaa kaikille äänestyspaikoille useita äänestyskoppeja, joista osan tulee olla esteettömiä äänestyskoppeja. Jos äänestyspaikka on tiloiltaan rajallinen, paikkaan varustetaan aina esteetön äänestyskoppi, jota voivat käyttää kaikki äänestäjät. Vaalitoimitsijoita ja vaalilautakunta ohjeistetaan koppien sijoittelussa siten, ettei valvontakamera osoita äänestyskopin sisäpuolelle, eikä muiden äänestäjien kulkeminen tapahdu koppien takaa. Lisäksi sijoittelussa tulee huomioida riittävä valaistus ja esteetön kulkeminen äänestyskoppiin.

Keskusvaalilautakunta kouluttaa ennakoäänestystoimitsijat sekä vaalipäivän vaalilautakuntien puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat, jotka edelleen huolehtivat oman vaalilautakuntansa jäsenten ja varajäsenten ohjeistamisesta. Vaalivirkailijat tarjoavat tarvittaessa apua äänestäjälle äänestyspaikkaan pääsemiseksi ja vaaliavustaja avustaa tarvittaessa äänestämässä. Lisäksi keskusvaalilautakunta jakaa vaalitoimitsijoille ja vaalilautakunnan jäsenille oikeusministeriön oppaat ja muuta tarvittavaa infoa, kuten paikka-kohtaisia erityishuomioita.

Varissuon kirjasto ennakoäänestyspaikkana eduskuntavaaleissa 2023

Saapuneen selvitys- ja lausuntopyyntö johdosta Turun kaupungin keskusvaalilautakunta on pyytänyt selvitystä Turun kaupungin Varissuon kirjaston ennakoäänestyspaikasta esteettömyyden toteutumisesta päivittäisessä kirjaston toiminnassa ja remontin aikana. Varissuon kirjaston selvityksen mukaan kevään 2023 eduskuntavaalien ennakoäänestykseen tarjottu tila rakennuksen alakerrasta osoittautui osin haasteelliseksi erityisesti esteettömyyden näkökulmasta. Äänestystila ei ollut varsinaisessa kirjastosalissa, vaan kirjastorakennuksen alakerrassa sijaitsevassa salissa, joka on kirjaston ja alakerrassa toimivan YHDESSÄ-yhdistyksen yhteiskäytössä. Tämä saattoi johtaa paikalle saapuneita äänestäjiä harhaan, koska kirjasto oli äänestysajankohtana remontissa. Remontin vuoksi kulku kirjaston kautta äänestystilaan, joko portaita pitkin tai hissillä, oli estetty.

Edelleen Varissuon kirjastolta saadun selvityksen mukaan aikaisempina vuosina kirjaston henkilökuntahissiä on tarvittaessa hyödynnetty kirjaston kautta alakerran äänestystilaan kulkemiseen. Kirjaston ulko-ovella oli A4-kokoinen tiedote, jossa kerrottiin, että äänestyspaikka on alakerrassa ja kulku äänestystilaan ei ole kirjaston kautta mahdollista. Kirjaston viivästyneiden korjaustöiden vuoksi Varissuon kirjaston ennakoäänestyspaikka ei eduskuntavaaleissa 2023 ollut aivan yhtä esteetön kuin aikaisemmissa vaaleissa.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian tarkastuspöytäkirjan (30.3.2023) mukaan Turun Varissuon kirjaston äänestyspaikalla vaalitoimitsijat olivat joutuneet lisäämään opasteisiin tarkempia ohjeita äänestyspaikan sijainnista, sillä äänestyspaikka ei tosiasiaassa sijainnut Varissuon kirjastossa eikä

äänestyspaikan nimi siten ollut kuvaava ja opastanut äänestäjiä suoraan oikeaan paikkaan. Vaalilain mukaan kunnanhallitus päättää ennakkoäänestyspaikkojen lukumäärästä ja sijainnista sekä määrää vaalipäivän äänestyspaikat. Ennakkoäänestyspaikkoja koskevan päätöksen valmisteluvaiheessa keskusvaalilautakunta oli saanut Varissuon kirjastolta tiedon, jonka mukaan kirjaston remontin oli tarkoitus olla ohi ennen ennakkoäänestyksen alkua. Remontti kuitenkin jatkui edelleen ennakkoäänestyksen aikana ja remontin vuoksi esimerkiksi hissien käyttäminen kerrosten välillä ei onnistunut.

Keskusvaalilautakunnan ennakkoäänestyksestä vastaavalta työntekijältä saadun selvityksen mukaan äänestyspaikalle oli lisätty opasteita äänestyspaikan sijainnista alakertaan, sillä osa äänestäjistä oli etsinyt äänestyspaikkaa yläkerran tasanteelta. Varissuon kirjaston esteettömyyttä oli tarkasteltu suhteessa remonttiin ja tehdyn arvioinnin perusteella oli katsottu, että kulku alakerran ovesta on esteettömämpi, mikäli esteetöntä kulkua tarvitseva henkilö tulee suoraan parkkipaikalle. Äänestyspaikan sisätilat olivat esteettömiä. Lisäksi keskusvaalilautakunta sai vahtimestarilta tiedon, että paikalla on koko ajan henkilökuntaa, joka avustaa tarvittaessa äänestäjiä kulkemisessa. Kuten eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian tarkastuspöytäkirjassa (30.3.2022) on todettu, invapysäköintipaikalta johti esteetön reitti äänestyspaikan ovelle, mutta korkea kynnyks vaikeutti äänestäjän omatoimista pääsyä äänestyspaikalle.

Toimenpiteet

Remontin jälkeen Varissuon kirjaston esteettömyys on edelleen parantunut. Remontissa kirjaston sisäänkäynnin yhteyteen asennettiin kynnärkytkin, jolla oven voi avata sekä ulko- että sisäpuolelta. Keskusvaalilautakunta harkitsee kuitenkin ehdotettavaksi kaupunginhallitukselle seuraaviin vaaleihin esimerkiksi Varissuon kirjaston viereistä Varissuon kauppakeskusta, joka palvelisi saavutettavuutta, äänestäjien parkkipaikkamahdollisuuksia sekä esteettömyyttä paremmin kuin Varissuon kirjasto. Lisäksi keskusvaalilautakunta tarkastelee esteettömyyden parantamista myös äänestyskoppien lisävalaistuksen ja äänestyspaikkojen valaistuksen näkökulmasta.

Turussa 30.5.2023

TURUN KAUPUNGIN KESKUSVAALILAUTAKUNTA

Timo Laaksonen, puheenjohtaja

Annika Nieminen, sihteeri